

VII. HET VRIJE BEROEP

Wanneer de positie van de tandarts in discussie is, in verband met sociaal tandheelkundige maatregelen, die onvermijdelijk tot gevolg hebben dat aan zijn positie als „vrij man” afbreuk wordt gedaan, dan hoort men alras dat er van meerdere zijden verzet komt, omdat het „vrije beroep” in gevaar wordt gebracht en dit uit een oogpunt van algemeen belang (en wellicht ook een tikkeltje eigenbelang) niet kan en mag worden geduld!

Er zijn waarschijnlijk niet zo heel veel begrippen, waarover zoveel dwaasheden werden en worden verkondigd als over dat van het „vrije beroep” en het kan zijn nut hebben daar eens op te wijzen.

Wanneer men meent, dat daarmee bedoeld wordt dat de tandarts (de arts, de advocaat) een vrije ondernemer moet zijn en blijven en dat het aanvaarden van een functie in „loondienst”, die vrijheid geweld aandoet, dan is dat een grove miskennis van de werkelijkheid.

Immers dan zou die vrijheid geen andere zijn dan die van de timmermansbaas, de winkelier etc. . , die eveneens naar believen kunnen werken of luieren en wier verhouding tot de gemeenschap tot voor de oorlog vrijwel even weinig gebonden was, als die van de arts.

Dan zou ook bijvoorbeeld de Directeur-Geneesheer van een Ziekenhuis, die met een vast salaris en een instructie een aanmerkelijk deel van zijn persoonlijke vrijheid heeft ingeboet, hebben opgehouden de beoefenaar van een „vrij beroep” te zijn. De onjuistheid hiervan springt in het oog en het criterium moet dus elders liggen.

In werkelijkheid is de vrijheid en de gebondenheid van het beroep van Arts en Tandarts gelegen in zijn ambtseed, waar hij belooft „dat beroep volgens de daarop wettelijk vastgestelde bepalingen naar zijn beste weten en vermogen te zullen uitoefenen”. Dit betekent, dat hij zijn beroeps-handelingen alleen volgens eigen eer en geweten behoort te verrichten en *daarbij geen opdrachten van derden kan of mag aanvaarden, die daarmee in strijd zouden zijn!*

Ziehier het verschil met timmermansbaas of winkelier, die over het algemeen genomen iedere opdracht zullen uitvoeren, zolang de economische consequenties gewaarborgd zijn en wier „beste weten en vermogen” alleen tot uitdrukking komen in het *volvoeren* van de opdracht en niet in het wezen daarvan.

Wil men een ander voorbeeld: De ziekenhuisassistent verbindt zich om (voor een hongerloon) dag en nacht werkzaam te zijn. Toch blijft hij beoefenaar van een vrij beroep, omdat niemand hem het recht zal kunnen ontzeggen op een gegeven oogenblik te weigeren een therapie toe te passen,

die hij niet met zijn eer en geweten overeen kan brengen. Men kan hem dan ontslaan, maar niet van contractbreuk beschuldigen!

Dat op het terrein der Sociale Tandheelkunde zoveel begripsverwarring heerst valt niet te verwonderen, immers, wat heeft de student hier ooit over vernomen en wat de gemiddelde tandarts? Bij de herziening van de opleiding enige jaren geleden, heeft men dit tekort nadrukkelijk erkend en onder de ogen gezien en bij het opstellen van het Onderwijsprogramma hiermede dan ook rekening gehouden. Zijn wij wel ingelicht, dan is het inderdaad de bedoeling hieraan binnenkort de nodige aandacht te schenken.

De vraag is echter gewettigd of het voldoende is wanneer een *tandarts* belast wordt met het geven van deze voorlichting in enkele colleges.

Is hij zelf op dit gebied voldoende onderlegd om boven de stof te kunnen staan? Wij wagen het dit te betwijfelen, wie ook die opdracht te beurt zou vallen.

Enige maanden geleden is door Prof. Dr. F. L. Polak, hoogleraar in de Sociologie aan de Economische Hogeschool te Rotterdam, in zijn inaugurale rede onder meer gezegd:

„Voor wat betreft de sociale componenten van de cultuurcrisis, dwingt inderdaad de consequente aanvaarding van een waar mogelijk wetenschappelijke aanpak tot een dóórdringen op het netelig terrein van de verhouding van vrijheid en orde, van economische wet en menselijke macht, van irrationele drijfveren en rationele overwegingen, de verhouding tenslotte, van mechanisch automatisme en bewuste planning.”

En verder, naar aanleiding van conclusies uit zijn Amerikaanse studiereis:

„Het wil mij voorkomen, dat de sociale research, welke in de Europese centra van wetenschap nog zo stiefmoederlijk is bedeed, aldaar dringend en volgens eigen lijnen tot ontwikkeling dient te worden gebracht. Deze zou een even nuttige als uitgebreide taak kunnen vervullen ter bestudering van de in omvang en gewicht toenemende krachten tot dehumanisatie en desintegratie en wellicht destructie van het maatschappelijk bestel. Een taak óók ter activering van die ongetwijfeld potentieel nog aanwezige tegenkrachten, van welke evenwichtige ontplooiing een menswaardige samentleving in de toekomst afhankelijk zal zijn”.

En ten slotte in zijn toepspraak tot de studenten:

„De jeugd van heden, en stellig niet in het minst de studerende jeugd, verkeert naar mijn gevoel over het algemeen in grote nood. De jeugd van heden is oud. Oud, vaal en moe. Verwelkt zonder bloei, uitgeblust zonder vuur. Verbitterd en vreugdeloos. Wanneer men het oor te luisteren legt bespeurt men allerwege onrust, onzekerheid, angst en twijfel, welke bij deze en gene overgaan in vertwijfelingsontzetting, radeloosheid en vlucht. De veelbesproken cultuurcrisis met sombere ondergangsstemming, knagende schuld-

gevoelens of doffe onverschilligheid is zeker in belangrijke mate een crisis van de „jonge generatie”.

„Het is stellig niet om U nõg mismoediger en benauwder te maken. Maar wel is het zaak, ja uiterste tijd om te beseffen, dat ernstige bezinning en beheerste geestkracht noodzakelijk zijn om dreigend onheil te voorkomen.”

„Er zijn voor de sociale en culturele problemen van deze en komende tijden geen snelle en simpele oplossingen, die ge uit bestaande theorieën kunt afleiden, er is geen receptenboekje, dat ge mechanisch kunt toepassen. Er bestaat bovendien geen sociologische problematiek of systematiek los van waarderende cultuur- en maatschappij-beschouwing.”

Men vergeve ons deze lange citaten, maar het wil ons voorkomen dat de problemen door Prof. P o l a k aangesneden zeker ook opgaan voor die van de Sociale Tandheelkunde en dat de oplossing der vele vragen alleen dan een bevredigende zal kunnen zijn, wanneer zij worden bestudeerd door mensen, niet alleen doordrongen van het belang hiervan, maar ook toegerust met voldoende elementaire kennis van de moderne sociologie, om ze anders te kunnen zien dan alleen binnen het raam van het begrensde vakbelang.

Vandaar dat naar onze mening het leervak „Sociale Tandheelkunde” zeker niet een van de minst belangrijke zal moeten zijn in het onderwijsprogramma en gedoceerd zal moeten worden niet alleen vanuit tandheelkundig gezichtspunt.

Voor wat de huidige generatie betreft, deze zal zich moeten realiseren dat aan een gedeeltelijke socialisering van het beroep niet te ontkomen valt, onverschillig of men dit wenselijk vindt of niet. Bij de daartoe te nemen maatregelen en uit te vaardigen wetten spelen verschillende instanties een rol, t.w.: overheid, tandartsen, ziekenfondsen, werkgevers en werknemers.

Alleen wanneer al deze partijen, zonder vooringenomenheid, bereid zijn tot eerlijke samenwerking, is er de mogelijkheid er voor allen iets goed van te maken.

Voor zover het de tandheelkunde betreft, het kan zeker momenteel haar taak niet zijn te decreteren hoe het moet, omdat meerdere wegen en mogelijkheden tot het doel kunnen leiden.

Wèl zal zij hebben vast te stellen, dat aan de eisen van het „vrije beroep” *in het belang van de patiënt* niet mag worden getornd.

Die eisen zijn dan vooral, dat geen maatregelen mogen worden getroffen die derden (niet-deskundigen) zouden doen meespreken over zuiver tandheelkundige zaken; dat aan de vrije tandartskeuze geen geweld wordt aangedaan en dat men alles vermijdt wat het vertrouwen van de patiënt in de tandarts zou kunnen ondermijnen.

Wanneer dit laatste ook door de tandartsen, individueel en collectief, wordt beseft, dan is er geen reden om de toekomst in dit opzicht niet met rustig vertrouwen tegemoet te zien.

(April 1950).

CH. F. L. NORD